

Особености на преподаването на Основи на финансите в дигитална среда Силвия Трифонова, Женета Каравасилева

Peculiarities of teaching Fundamentals of Finance in a digital environment Silvia Trifonova, Jeneta Karavasileva

Abstract:

The Center for Distance Learning (CDL) at the UNWE, Sofia, was established in 1996. Since 2012, MOODLE has been adopted as the main software for publishing educational materials for distance learning and since then the master's degree program "Financial Management" has been taught. The electronic distance learning system – m-learning.unwe.bg, was implemented in the academic year 2011/2012. The first admission of the bachelor's program in the specialty "Finance" is from 2016.

The main question for MOODLE teachers and administrators is: "How to focus students' attention on financial matters in a digital environment?". Answer: "By combining the experience, skills and knowledge of teachers with the activities and resources of MOODLE". In this regard, the paper will study and demonstrate the course "Fundamentals of Finance" for bachelor's degree students in distance learning, majoring in "Finance" at the UNWE, and will reveal specifics and challenges facing distance learning in finance.

Keywords: digital course, Fundamentals of Finance, MOODLE, UNWE

For contacts: Prof. Silvia Trifonova, PhD, UNWE, strifonova@unwe.bg

ВЪВЕДЕНИЕ

Центърът за дистанционно обучение (ЦДО) при УНСС е създаден през 1996 г. От учебната 2011/2012 г. в дистанционна форма на обучение се преподава магистърската специалност „Финансов мениджмънт“. През този период е създадена магистърската програма по „Публични финанси“ – тя е въведена през 2000 г. На практика програмата по „Финансов мениджмънт“ се явява правопреемник на програмата по „Публични финанси“.

По същото време в УНСС се прие MOODLE като основен софтуер за публикуване на учебни материали за дистанционна форма. Тогава бяха направени и първите опити за работа със софтуера MOODLE. Магистърската програма по „Финансов мениджмънт“ в действителност е стартова специалност – една от първите, която се внедри в системата MOODLE в УНСС.

Системата за електронно обучение за целите на дистанционната форма на обучение в УНСС – m-learning.unwe.bg, е внедрена през учебната 2011/2012 г. и се развива и усъвършенства непрекъснато.

Предизвикателство пред всички преподаватели, които преподават в дистанционна форма, е как да структурират учебните материали за магистърските и за бакалавърските специалности.

Магистрите са студенти с натрупан професионален опит, осъзнато желание и мотивация за придобиване на нови знания и умения в областта на финансите и по-висок образователен ценз. Докато бакалаврите са все още в самото начало на своя образователен и професионален опит.

Първият прием на бакалавърската програма по „Финанси“, дистанционна форма на обучение в УНСС, е от учебната 2016/2017 г. Дипломирани до момента са 149 студенти в специалност „Финанси“, дистанционно обучение в УНСС.

Дипломираните магистри по специалност „Финансов мениджмънт“, дистанционно обучение в УНСС, до момента са 619.

За специалностите в областта на финансите е важно още от самото начало в бакалавърската степен на обучение на студентите да се дадат ясни и систематично подредени научни данни.

При условие, че от март 2020 г. обучението в дистанционна форма в УНСС премина изцяло във виртуална среда – в MS Teams и MOODLE, заради пандемията от COVID-19, методите на преподаване и контрол на знанията съществено се промениха.

Основният въпрос пред преподавателите и администраторите на MOODLE е: “Как да концентрираме вниманието на студентите, особено бакалавърска степен на обучение, върху сложната и непрекъснато изменяща се финансова материя в дигитална среда?”. Отговорът е: „Със съчетаването на опита, уменията и знанията на преподавателите, с дейностите и ресурсите на MOODLE!“

В тази връзка целта на доклада е да се изследва и демонстрира дигиталният курс по дисциплината „Основи на финансите“ за студентите от бакалавърска степен в дистанционна форма на обучение, специалност „Финанси“ на УНСС. Това изследване ни позволява да разкрием особеностите и възможностите пред преподаването на финанси, дистанционна форма, в дигитална среда.

1. Финансите и тяхната същност и преподаване във виртуална среда

Финансите са универсални и всеобхватни парични отношения. Според В. Стоянов, финансите са специфични парични отношения, с изключително важно обществено предназначение, което се изразява в изпълняваните от тях функции, главно разпределителна, свързана с разпределението и преразпределението на brutния вътрешен продукт (БВП) и формирането на крайните доходи на икономическите агенти и на всички индивиди в обществото, и контролна, свързана с контрола върху правомерността и целесъобразността на движението на финансовите потоци в икономиката [2, с. 37]. Финансите са налице във всички звена и сфери на икономиката и се явяват своеобразен барометър за “здравословното състояние” на стопанството и също така са надеждно и ефикасно средство за “лекуването” и подобряването му [2, с. 38].

Финансите са обективно съществуващи и функциониращи парични отношения, респ. парични потоци, чиято организация и управление се осъществява от специални за целта органи или институции. По отношение на парите всеки има своето разбиране, тъй като те опосредстват голяма част от ежедневните контакти в обществото. Дефинитивната характеристика на парите е може би най-богатата и многообразна в икономическата наука [3, с. 13], като такава е и характеристиката на финансите.

Финансите се дефинират като управление на парите и включват дейности като инвестиране, заемане, бюджетиране, спестяване и прогнозиране. Парите са всеобщ еквивалент на размяната или общоприето средство за плащане [3, с. 13].

Те са единствената специфична “стока“, която е универсално разменно средство срещу всички други стоки и услуги в икономиката.

Под финанси се разбира и процесът на набиране на средства или капитал за всякакъв вид разходи в икономиката [6]. Финансите се определят и като търговска или правителствена дейност по управление на пари, дългове, кредити и инвестиции. Финансите обхващат паричните ресурси, доходите, приходите, разходите и др. на дадена нация, организация или лице, и също се отъждествяват с управлението или науката за управлението на паричните отношения в икономиката (свързани с кредити, депозити, инвестиции и др.). Финансите са система от парични потоци и парични отношения, като основни видове финанси са персоналните (лични) финанси, корпоративните (фирмени, бизнес) финанси и публичните (държавни) финанси. Най-съвременните аспекти на финансите намират израз в международните финанси, които изучават глобалната финансова система, валутните курсове, платежния баланс, паричните и валутно-курсните режими, чуждестранните инвестиции, международната търговия и др. [4, с. 8]

Финансовата наука претърпява динамично и бурно развитие през вековете – от древността до наши дни в XXI-ви век. Адам Смит – професор по философия и етика, но познат най-вече като “бащата на икономиката” още през 1759 г. издава „Теория за моралните чувства“ и през 1776 г. “Богатството на народите”, с което поставя за първи път моралните, икономическите и финансовите принципи, актуални и днес.

А днес науката създаде AI (изкуствения интелект), който вече свободно се “разхожда” из всички сфери на образованието, икономиката и ежедневието ни.

Виртуалното обучение с неговото удобство за достъп по всяко време и от всякъде се наложи като алтернатива пред присъственото обучение в зала.

Екранната комуникация е ежедневието, което прониква във всички сфери на общественото развитие, икономиката, производството, социалните отношения и бита. Като основа на общественото развитие са фундаменталните икономически науки, като финансите. Това е причината да се определи като приоритет изучаването на финансовата наука от самото създаване на висшето икономическо образование в България до наши дни с потенциално развитие в бъдеще.

Приемствеността на традиционното преподаване се променя в духа на новото дигитално поколение. Свидетели сме на „интересна симбиоза“ на „истинска еволюция в съвместно съществуване на традиционните и иновативните форми на медийната комуникация.“ [5, с. 12].

Запазването на академичния дух е в основата на успешната преподавателска дейност. В тази нова виртуална образователна парадигма обучението по “Финанси” във висшите училища е предизвикателство пред преподаватели, институции и специалисти по информационни технологии.

В УНСС, а и в почти всички висши училища в България, за разработването на учебни материали за дистанционна форма на обучение се използва платформата MOODLE (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment). Това е така, защото ресурсите и дейностите, които тази платформа предлага, са адаптирани към изискванията на преподавателите и е възможно да се създадат учебни материали в уеб-среда, които са полезни и атрактивни за студентите.

УНСС е университет с традиции при подготовката на специалисти за различните сфери на икономиката, маркетинга, бизнеса, административното управление и др. Новата парадигма в социалния живот изисква и нови методи на преподаване. Виртуалната личност налага промяна в методологията на учебния процес, но основното правило в усвояване на знанията винаги ще бъде:

„В образователния процес пълноценното надграждане е възможно, само ако сме усвоили достатъчно добре предишните учебни знания. Тази парадигма на предаване на умения и знания от преподавател към ученик е постоянна във времето, но методите и функциите на участниците се променят в зависимост от промените в технологично и социално ниво.“ [1, с. 129].

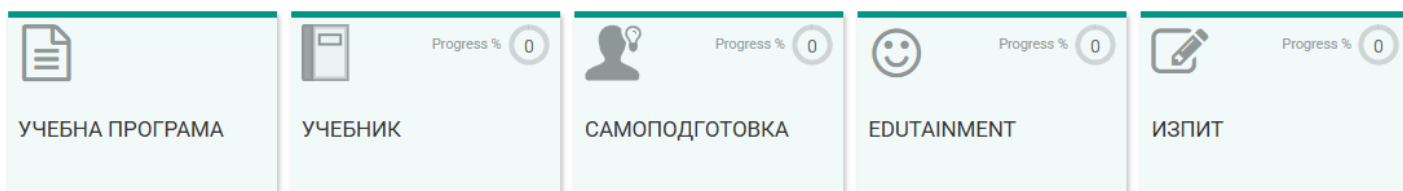
В тази насока се промениха и изискванията за създаване на учебни материали за виртуална среда от страна на преподавателите в катедра „Финанси“ на УНСС и за доказване на знанията от страна на учащите в специалностите към тази катедра.

Предизвикателството пред преподавателите да пресъздадат научната материя по Финанси чрез модулите на MOODLE се реализира с помощта на:

- ✓ Анализ на основните функции на учебните материали, а именно:
 - ※ Нагледност – осигурява по лесно визуално възприемане и осмисляне на учебния материал;
 - ※ Информативност – яснота и последователност в структурирането на учебните материали;
 - ※ Мотивация – осъзнатото желание на личността да усвои и използва нови научни техники и знания;
 - ※ Адаптивност – определя индивидуалните потребности и способности на потребителите;
 - ※ Интегративност – възможността за съчетаването на различни мултимедийни елементи при създаването електронните учебни материали;
 - ※ Възможност за последващо самообучение – възможностите за допълване на знания и умения с методите на онлайн обучението.
- ✓ Професионално сътрудничество между преподаватели от катедра „Финанси“ на УНСС и администратори на MOODLE в Центъра за дистанционно обучение на УНСС;
- ✓ Колективен анализ на първоначално допуснати грешки;
- ✓ Търсене и прилагане на най-добрите модели в структурирането на теория, задания, изпитни тестове и др.

2. СТРУКТУРИРАНЕ НА УЧЕБНИТЕ МАТЕРИАЛИ

Дисциплината „Основи на Финансите“ се изучава още в самото начало от студентите, бакалавърска степен, в специалност „Финанси“ в ЦДО на УНСС. Преподава се пред студенти, които доскоро са били ученици с нагласа към атрактивно екранно възприятие. Електронните учебни ресурси в курса по „Основи на финансите“ в m-learning.unwe.bg са с лесен достъп, адаптирани към дигиталното поколение, логично структурирани, без излишна информация (Фиг. 1.).

Фиг. 1. Структура на учебния курс по „Основи на Финансите“ в m-learning.unwe.bg.

Традиционните елементи на дигиталния учебен курс, като учебна програма, електронен учебник, задачи за самоподготовка, изпитни модули (самостоятелна задача, тест) са конструирани така, че съдържанието да е ясно, кратко и с възможност за игрови задания.

Използването на H5P модула, интегриран в MOODLE, е прекрасна възможност да се създаде виртуална среда за успешно възприемане на учебния материал с функции за самопроверка.

Пример:

При публикуване на учебника по “Основи на финансите” след всяка точка има задача със занимателен характер за проверка на знанията на студентите (Фиг. 2).

1. Пари и парична политика

Човешката цивилизация и парите са вървяли ръка за ръка през вековете. Няма единно мнение за това какво са парите, нито кое средство най-добре изпълнява ролята на пари. Затова прагматизмът е мотивирал преобладаваща част от икономистите да приемат, че **парите са всичко онова, което е общоприето средство за заплащане на стоки и услуги и за погасяване на дългове**. Това определение надхвърля разбирането, че пари са само банкнотите и монетите.

Парите реализират своята същност чрез функциите, които изпълняват. В литературата се приемат функциите: мярка на стойността, средство за обращение, средство за натрупване и средство за погасяване на дългове.

В многовековната практиката са съществували два вида парични стандарти – стоков и книжен.

Парична маса, е количеството на всички циркулиращи в обращение като пари средства. Нея можем да я измерим статично – в даден момент, и динамично – чрез скоростта на парите, обслужващи размяната в дадена икономика. Статичното измерване на паричната маса се извършва чрез паричните агрегати.

Плъзнете думите в правилните полета

В макроикономическата теория под _____, се разбира общата сума от пари в икономиката за конкретен период от време. _____ играе основна роля в контрола на паричното предлагане.

Сумарният ефект от преминаването на парите през цялата банкова система е известен като _____.

За стабилното развитие на една икономика е важно _____ да се ограничава до _____ и паричната единица да бъде _____. Конвертируемостта е свойството на _____, или на _____ свободно и без ограничения да се превръщат в други активи или парични единици.

- определени граници
- конвертируема
- предлагане на пари
- финансовите активи
- депозитна експанзия
- инфлацията
- Централната банка
- парите

Провери

Фиг. 2. „Плъзнете думите в правилните полета“.

Броят на опитите за даване на отговор може да бъде ограничен, но целта тук е студентът да реализира успешно решение на задачата.

Друг начин да се засили активността и вниманието на студентите е отделният модул за самоподготовка, където освен зададените важни определения по атрактивен начин, да има и примерен тест.

Доказано е, че визуализацията с подходящи елементи стимулира запаметяването на нови знания от студентите. Затова в този раздел за самоподготовка на студентите се използват подходящи символи.

Примери:

- ✓ Определението какво изучават Финансите се визуализира с подходяща запомняща се илюстрация (Фиг. 3) на принципа на „обърнатите карти“.

Финансите изучават:

Обърни

Фиг. 3. Илюстрация на определението „Какво изучават Финансите?“.

- ✓ Верните и грешните отговори на теста за проверка на знанията на студентите „закачливо“ са илюстрирани с емотикони, които влияят положително на студента за преодоляване на стреса от последващия изпит (Фиг. 4).

Фиг. 4. Емотикони, които илюстрират верността на отговорите при тестове за проверка на знанията на студентите.

При самопроверка на знанията се прилага и методът при грешен отговор да се „подскаже“ на студента откъде да прочете допълнителна информация, материали и данни, защото целта е студентът да придобие навици в търсене, намиране, анализиране и прилагане на научна информация.

Защо обръщаме внимание на самоподготовката? Защото дистанционното обучение изисква самостоятелна подготовка от учащите от логично структурирани учебни материали от преподавателите.

В етапа на самоподготовката, особено в бакалавърската степен на обучение, се допуска приложение на елементи от “edutainment” – обучение чрез забавление.

С Н5Р модула, интегриран в MOODLE, може да се реализират игри от вида на кръстословици, „познай...думата“, „създай връзка между определенията и термините“ и др. Тази част от обучението се прилага поетапно във всички функции

на учебните материали, изброени по горе, като „интегративност“ е критерият за професионализъм на преподавателя а неговият педагогически подход в дигиталната комуникацията е критерият „за последващо самообучение“.

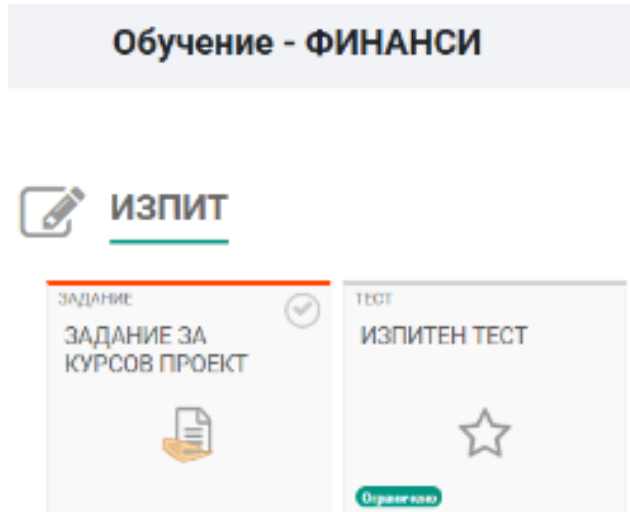
В MOODLE е възможно преподавателят да следи активността на студента във всеки етап от образователния процес. Това дава възможност да се провери до каква степен учащите имат интерес към дадена публикация и дали не трябва да се промени стила, да се добавят още данни или да се дадат допълнителни коментари и указания.

3. ИЗПИТ

Изпитът е форма на оценяване на усвоените знания на студентите. Във виртуална среда има няколко метода за оценяване, но масово възприетите са онлайн тест и публикуване на самостоятелно разработен казус, предварително зададен от преподавателите.

В курса по „Основи на Финансите“ в изпитния модул са зададени „задание“, с определен срок за публикуване на казусите и изпитен тест, с дата и час съобразени с изпитните сесии (Фиг. 5).

Студентите задължително трябва да разработят и публикуват в срок своите разработки, като заданията могат да се импортират в ресурса „Задание за курсов проект“ или в отделен ресурс, по избор на преподавателя. За да се избегне еднаквостта в разработките се използва ресурса „Избор“, където има ограничение в броя на избора на различните теми.

Фиг. 5. Съдържание на изпитния модул по „Основи на Финансите“ в m-learning.unwe.bg за дистанционна форма на обучение – бакалавърска степен.

Практика е изпитният тест да бъде създаден на принципа на „случайно избрани въпроси“ от банката с въпроси, подготвена от преподавателите. Въпросите, които са включени в банката с въпроси, са структурирани по теми, като при активиране на изпитния тест се генерират предварително зададен брой въпроси от всяка тема. Всеки студент има различен вариант изпитен тест. Оценяването се извършва автоматично и при желание от страна на преподавателите, след приключване на теста студентите могат да прегледат грешките си.

Допускането до изпитния тест се ограничава от публикуването на заданието, т.е. студент, който в указания срок не е предал своето задание, не може да активира изпитния тест. Администраторите на MOODLE в УНСС и преподавателите в дистанционна форма на обучение задължително своевременно коригират сроковете за предаване за заданието и активността на изпитния тест в зависимост от обявените изпитни сесии в университета.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Обучението по Финанси е традиция в УНСС. Специалностите, които предлага катедра „Финанси“, ще бъдат винаги актуални и търсени, а със своя професионализъм преподавателите подготвят бъдещите специалисти в присъствена и дистанционна форма на обучение. Засиленият интерес към дистанционната форма на обучение поставя пред колегите от катедра „Финанси“ актуални въпроси относно организирането и реализирането на учебния процес в среда на MOODLE.

AI (изкуственият интелект) е виртуалният асистент в подготовката, както на преподавателите, така и на студентите. Виртуалната комуникация с AI е решението за генериране на въпроси от учебник или друг текст, приложен в учебните материали, както и за проверка за плагиатство и еднаквост в предадените задания.

Интересът към финансовата наука се доказва и от факта, че много студенти избират специалност „Финанси“, успоредно с друго професионално направление.

Предложението да се обучават в дистанционна форма мотивира учащите да изберат удобството на онлайн контактите и достъпа по всяко време и отвсякъде до учебните ресурси. Изучаването на дигитални програми и използването на изкуствен интелект за финанси също е предпоставка съвременните специалисти да изберат тази професия.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Каравасилева, Ж. (2020). Образователна парадигма. Комуникация чрез компютърни игри. София: Издателски комплекс УНСС.

[2] Стоянов, В. (1992). Основи на парично-финансовата теория и политика. Първа част. Пари, банки, борси. София: ИК „Люрен“.

[3] Трифонова, С. (2006). Парична теория, парична политика, европейска парична интеграция. София: Университетско издателство „Стопанство“.

[4] Трифонова, С., Михайлова-Борисова, Г., Кънева, А., Ковачевич, М., Джонев, Св. (2018). Международни финанси. Учебник за дистанционно обучение, Център за дистанционно обучение при УНСС, София: Издателски комплекс – УНСС.

[5] Цанкова, С. Т. (2016). Икономически и професионални трансформации в конвергентната медийна среда. София: Издателски комплекс УНСС.

[6] Britannica (2025). The Editors of Encyclopedia. "finance." Encyclopedia Britannica, 27 Mar. 2025, <https://www.britannica.com/money/finance>. [Accessed 7 May 2025].